

Barn i Humla. Foto: Pernilla Smith

En kamp för utbildning i Humla

De kallas bothias. De utgör ett av Nepals många minoritetsfolk. En bothia-man förklarade att de var "nepalesiska medborgare tillhörande kasten tibetaner". Bothias ser ut som tibetaner och delar den tibetanska kulturen och språket.

Bothias lever främst i norra delen av distriktet Humla i nordvästra Nepal. Humla är den största regionen i Nepal men också den fattigaste och på grund av sitt isolerade läge högt i Himalaya också den minst utvecklade. Humla är beläget på mellan 3 000-6 000 m.ö.h. Här finns små byar med ett hundratal invånare i varje och husen verkar klänga sig fast på de branta bergssluttningarna. Runt om byarna kantas stigarna av terrassodlingar. Inga vägar finns i Humla. Enda sättet att ta sig dit är per flyg från Nepalgunj eller Surkhet eller till fots genom berg och dal. Här finns vindlande karavanstigar där människor och lastdjur i århundraden, ja kanske längre, har vandrat till och från Tibet med sina varor.

I Humla är läskunnighet bland barn och vuxna bland de lägsta i landet. Humla har intill alldeles nyligen varit drabbat av maoisternas kamp som präglats av våld och hot samt tvångsvärningar till partiet och till gerillaarmén. Spädbarnsdödligheten är stor och svälten är ständigt hotande då marken inte är särskild bördig i kombination med hårt klimat och kort skördetid. På vintern kan byarna ligga helt isolerade i månader på grund av snön. Sjukvård finns endast i regionens huvudort, Simikot, där det finns ett statligt och ett privat "sjukhus". Jag använder citationstecken för med sjukhus menas att de ibland bemannas av en eller två läkare och några sköterskor. Där saknas grundläggande utrustning som röntgen och inga operationer kan utföras. För mer kvalificerad sjukvård krävs en flygresa ner till Kathmandu, och det kostar pengar. Sjukvård är inte gratis i Nepal.

Utanför Simikot finns några så kallade hälsostationer i olika byar, det vill säga byggnader där medicin förvaras. De förestås ofta av lokala personer vilka erhållit kortare utbildning i att dela ut medicin och att ta puls och blodtryck. Det råder ofta brist på läke-

medel, tidvis hålls hälsostationerna helt stängda och det händer ofta att medicinens "bäst-före-datum" har passerats.

Buddhister

De flesta bothias lever av jordbruk och av mjölkprodukter från sina djur. Bothias är buddhister och lever efter principen att inte döda. Så kött äter man endast när ett djur har dött på naturlig väg. Här odlas bland annat vete, råg, bovete och potatis. Ris köper man eller byter till sig från de södra delarna av Humla. Kläder och andra varor köps främst från Tibet. Många tvingas dryga ut inkomsterna med att hugga ner träd som de sågar till stora plank, lastar på yakar och bär till Tibet. Där kan ett plank ge kanske 10 kronor. Handeln av ved respektive plank är förbjuden på grund av trädbristen så gränsen måste passeras under natten. I forna tider var Humla mer rikt och det kom handelsmän från Tibet till Humla för att sälja sina varor. Idag är förhållandena omvända, Tibets ekonomiska ställning är idag starkare och det är humlaborna som får ge sig av till Tibet för att sälja sina varor. Priserna på mat i Tibet stiger hela tiden samtidigt som priset på virke gått ner, så det är nu en mycket svår ekonomisk situation för Humla.

Chembal Lama är en av flera som arbetar för att Humlas invånare ska få en mer dräglig tillvaro. Han driver idag ett barnhem i Kathmandu med sjutton barn från Humla men drömmer om den dag han ska kunna bygga en skola i Humla. Chembal Lama är buddhistmunk, 30 år fyllda och kommer från byn Yangar i Humla. I byn bor cirka tjugofem familjer. Han har åtta syskon, de är fem systrar och fyra bröder. Fem av dessa har aldrig gått i skola. Chembal Lama blev själv munk vid åtta års ålder och fick sin utbildning vid klostret. Han kan såväl tala som läsa flera dialekter av

Artikelförfattaren till höger. Foto: Chembal Lama

tibetanska och är även flytande i nepali och engelska. En av hans äldre bröder har gått i skola i Humla och kan också flytande nepali och tibetanska och talar engelska med kraftig brytning. Chembal Lamas bror har arbetat åt flera internationella organisationer och har därför en mycket högt ansedd position i byn.

Chembal Lamas berättade att hans äldre syster är 36 år. Hon har fött sex barn, varav tre har dött av sjukdom. Hon kan inte läsa eller räkna. Hon och hennes man säljer ibland nudlar till förbipasserande, men nyligen hade hon förlorat förtjänsten genom att hon givit tillbaka mer i växel än vad hon hade fått av kunden på grund av att hon inte förstod siffrorna på sedlarna.

Avlägsen skola

Chembal Lamas yngsta syster är 12 år och bor, så som många andra barn från Humla, i Indien. Där går hon i en välgörenhetsskola. Eftersom skolan är så avlägsen och kräver såväl lång restid som pengar till flygbiljett dröjer det många år innan hon kan se sin familj igen. Men så viktigt anser man att en god utbildning är att föräldrar är beredda att skiljas från sina barn i många år.

Chembal Lamas yngsta syster är inte ensam om att leva skild från sin familj för att få kunna gå i skola. Jag har inte hittat någon officiell statistik men Chembal Lama uppger att det kan vara flera hundra barn från Humla som går på samma internatskola i Indien som hans yngsta syster. Organisationen ISIS uppger att de har cirka ett hundratrettio barn från Humla på sitt barnhem i Kathmandu Valley och där finns flera

andra organisationer som också låter barn från Humla och andra bergsbyar få bo i Kathmandu på barnhem och internat för att ge dem utbildning. Problemet är att de hålls skilda från sina familjer, men de kan också tappa sin kultur och språk. Det kan också skapa klyftor till de syskon som inte får samma möjlighet till en bättre framtid.

Det är allmänt känt att byskolorna i bergsområdena har den allra sämsta utbildningen i landet, och det är få av eleverna som kan komma in på universitet. Även i Kathmandu, där de statliga skolorna har relativt sett mer resurser, låter alla föräldrar som har ekonomisk möjlighet till det, sina barn gå i privata skolor. I bergsbyarna är det så att vissa lärare inte kommer till sitt arbete, särskilt vintertid. Det saknas material, böcker, belysning och möbler i skolorna. Även om det finns en skola på orten är det inte alla som har råd att låta sina barn gå där, barnens arbete behövs också på gården

Tiden nästan stått stilla

Omvärlden har sedan länge sprungit förbi Humla, där tiden nästan verkar stått stilla. Nyheter färdas här traditionellt med karavanerna och med de handelsresande. Här är livet idag såsom det en gång var i Tibet. Chembal Lama berättade att han som själv varit i Hong Kong har inte kunnat berätta om de skyskrapor och tunnelbanan han såg på sin resa, för de i Humla skulle ändå inte tro honom. Det är en annan värld, men det finns många som börjar se det moderna livet i Kathmandu och vill ha förändring, som vill slippa leva i en av de fattigaste regionerna i världen. Och för att förändring ska kunna uppnås krävs god utbildning anser Chembal Lama.

– Titta på sherpa-folket i regionen kring Mount Everest, sade abbotten för Namkha Khyong Dzong klostret i Yalbang, Pema Riksal Rinpoche. Sherpafolket var en gång mycket fattigt när den kände Mt Everest-bestigaren Sir Hilary började arbeta för regionens utveckling. Genom framgångsrika utbildningsprojekt är nu sherpafolket mycket mer välmående och driver framgångsrikt framför allt hotell- och turistnäring. Och vägen dit gick genom utbildning, anser han. Rinpoche poängterar också hur viktigt det är att utbildningen ska ske där barnen bor, i Humla. Små barn bör växa upp nära sina familjer. Det finns också stor risk att de på barnhem i Indien och Kathmandu tappar sin unika kultur och de rika traditioner som är Humlas arv till sina barn.

Pernilla Smith

Artikelförfattaren besökte Humla under augusti 2008. Hon arbetar tillsammans med bland annat Chembal Lama för att främja utbildning och hälsovård för människorna i Humla genom den ideella organisationen Kailash Mansarovar Children of Humla (KMCH), se www.kmchnepal.org. KMCH erhåller ekonomiskt stöd för sin verksamhet i huvudsak från den ideella föreningen KMCH Support Group i Sverige.